

- Oblit (?) de dir que el Manifest va ser lliurat al Parlament de Catalunya (25 de juny, registre d'entrada n.º 2581) i al Consell Executiu de la Generalitat (26 de juny, registre d'entrada n.º 1004).
- Retard en la seva publicació. El Manifest estava en poder del consell de redacció des del dia en què es va començar a recollir signatures (als inicis de l'any 1981). Al mes de juny us va ser lliurat un exemplar del Manifest compaginat amb més de 250 adhesions de professors de les universitats i investigadors dels centres de recerca del país.
- Oblit (?) en citar els contactes on dirigir-se per adherir-s'hi. En el primer document que us vàrem lliurar hi havia tres adreces i en el segon una.
- Oblit (?) de dir que el Manifest resta obert a noves adhesions i està a disposició de tots aquells grups de base que el necessitin en la

seva lluita quotidiana. Volem deixar constància, com a científics i tècnics, que no ens agradaria veure (ciència) convertida en un portaveu "esterilitzat" de la ciència i la tecnologia. Ja hi ha massa òrgans informatius que, amb l'excusa d'una pretesa neutralitat, es converteixen en botxins de la llibertat d'expressió, encara que sigui en català. Així el director d'un diari en català, en demanar-li que publicqués el Manifest s'hi va negar dient que el consell d'administració era favorable a l'energia nuclear. Com podeu veure és una bona manera de servir la informació al país. Per fer-vos una idea el Manifest només ha estat reproduït totalment a "El 9 Nou", "Diario de Barcelona", "Integral", "Mallorca Socialista", "BIEN boletín de información sobre Energía Nuclear", "La Fullaraca"; i citat en quatre ratlles per "Avui" i "El Periódico", tot i que va ser lliurat a tots els mitjans d'informació del país.

Finalment, ens oferim per elaborar un ampli dossier sobre l'energia nuclear que, publicat a (ciència), contribueixi a la introducció al nostre país del debat que, arreu del món, els científics menen sobre aquest tema.

Amb l'esperança de veure publicada aquesta carta en la vostra revista, que creiem que és la de tots, i amb el desig de no veure'ns obligats a donar-nos de baixa com a subscriptors de (ciència), per causa de la censura que sobre la qüestió nuclear sembla que apliqueu, ens acomiadem.

P.S. Podeu adreçar la correspondència a l'apartat de correus 802 de Barcelona.

(Grup de científics i tècnics per a un futur no nuclear)

(ficció)

L'ILLA DEL GRAN EXPERIMENT

per Onofre Parès

Existeix una tradició de literatura catalana de ciència-ficció? El text que presentem sembla confirmar-ho. Es tracta d'un llibre intítulat *L'illa del gran experiment* que porta com a subtítol *Reportatges de l'any 2000* i una dedicatòria a l'honorable senyor Esteve Morell, il·lustre català, batlle de Melbourne. Sobre el seu autor, Onofre Parés, no hem pogut trobar cap referència biogràfica. El llibre fou editat a Barcelona l'any 1927 per la llibreria Catalònia. Heus aquí un avenç de les primeres pàgines de l'obra.

CAPÍTOL PRIMER DUES DATES HISTÒRIQUES

A l'any 1950 estava el món, si fa o no fa, com a l'any 1930. La ciència oficial econòmica no havia avançat pas gaire, que diguéssim, i la social, tampoc. En canvi, Europa havia arribat a la seva unitat política gràcies a una estreta aliança ofensiva i defensiva dels seus financers. Els Estats Units d'Europa eren un fet per l'esforç suprem de tots els seus acreedors, els banquers, que, per tal de salvar els interessos i capitals deixats durant anys i anys als innombrables governs de cada una de les nacions amb els quals havia prosperat, dividida, la vella Europa, havien imposat com a suprema raó d'existència, la unió política i econòmica de l'Europa, com efectivament s'havia fet. Ja no restaven les antigues fronteres; les duanes i passaports havien estat suprimits dintre del territori estrictament europeu. I les antigues grans nacions formaven un conjunt de cent petits Estats autònomament regits i centralísticament orientats per un consell paneuropeu resident a Ginebra, l'antiga seu de la Societat de les Nacions. Aquesta nova constitució d'Europa havia suprimit les guerres entre europeus. Els afers s'havien arranjat tots mitjançant un seguit de trasllats de fàbriques i mercats d'una banda a l'altra i mitjançant una sèrie de matemàtiques i sapientíssimes fusions de capitals. El capitalisme europeu s'havia salvat i tornat a imposar-se al novell capitalisme americà que anys enrera s'havia perillósament ensuperbit. I amb això, els rics restaven més rics i segurs que mai i els pobres més lligats a un

treball racional i reglamentadíssim, això sí, però que els tancava amb porta de ferro i blindada dins del seu humil estament d'obriers perpetus i assalariats. I com que hi havia feina per a tothom i els salaris eren suficientment remuneradors, amb la seva complementària legislació social de retirs obrers i assegurances contra tota mena d'accidents del treball i de la vida, bons hospitals i asils i bones lleis i subsistències, no hi havia realment motius de rebel·lió ni vertaders estímuls per a determinades prediques subversives. I una religió pròspera i una policia severíssima arrodonien la pau i prosperitat social nascudes de l'altra pau i prosperitat econòmica.

L'exemple d'Europa influïa beneficiosament en tota la resta del món. L'Amèrica llatina s'havia tornat ordenada i fins es preparava i tot per a realitzar els Estats Units americans del Sud, com a balança dels pujants Estats Units americans del Nord, sempre, però, seguint el patró d'Europa. I els musulmans del Nord d'Àfrica i Oest d'Àsia, sota la tutela benigne i assenyada dels europeus, també s'havien confederat a l'estil dels mateixos. I la Índia havia creat el seu capitalisme, naturalment iniciat i dominat pel capitalisme europeu, i havia deixat la seva nirvana i havia pres gust per les comoditats de la vida, principi i fi del treball. I tota la Xina havia adoptat la maquinària europea i s'havia tornat disbauxadora per tal de tenir sempre més i més feina a l'estil occidental. I fins les races negres africanes començaven d'agafar previsions i a parlar de nacionalisme i d'unió i d'indústries i d'adquisició de capitals.

La cultura també havia fet la seva via; gairebé enlloc del món hi havien analfabets. I a tot arreu del món es llegien diaris i novel·les europees i

de tant en tant també, d'indígenes. I com que tots els treballadors del món treballaven només les set hores diàries reglamentàries i no tenien prou diners per divertir-se com els capitalistes, feien les paus llegint llibres i acaronant les pròpies mullers amb els corresponents fillets. Sortosament per a la Humanitat no s'havia extingit l'idealisme. N'havia quedat un petit però invencible caliu en qualques ments elevades i en qualques cors tendres. Des de l'esfondrament de les organitzacions socialistes i comunistes i de la democràcia del vell estil, ocorregut tan aviat com es realitzà la unió política i econòmica d'Europa, que es formà un petit nucli de pensadors al voltant d'un petit llibre escrit per un europeu. L'autor es deia Hèctor Brau i era català de Barcelona, i el llibre es titulava "La futura Societat ideal". Aquest llibret escrit mentre cremava la guerra de 1914 a 1918, no fou publicat fins a l'any 1930. El llibre proposava familiarment una organització social, política i econòmica del món tan senzilla i engrescadora que semblava tota una fantàstica i irònica utopia escrita expressament per acabar amb totes les possibles utopies socials, talment com el Don Quijote de Cervantes que cloqué el cicle dels llibres de cavalleries amb la creació del més bell cavaller i dissortat del món. Però com que el que deia el llibre era tot molt posat en raó i amb unes arrels molt fondes clavades en el moll de l'esperit humà contemporani, no podia ésser rebutat seriosament per ningú, i per això va anar fent a poc a poc la seva via impressionant d'una manera fondíssima a les millors intel·ligències i sensibilitats humanes. I la feina que aquests idealistes socials havien fet a l'any 1950 era tan gran i tan fonda, que semblà per moments abocar tot el món pròsper i civilitzat a una de les crisis més perilloses i catastròfiques de la història. Tothom qui no era capitalista no demanava pas augment de jornals ni disminució d'hores de treball, ni millores en els serveis de previsió i auxili del pobre, no; demanava senzillament la Societat ideal. I aquest crit: "Volem la Societat ideal!", estès a les cinc parts del món i traduït a totes les llengües de la terra, féu tremolar el capitalisme triomfant i abassegador més que totes les bombes i que tots els punyals de l'anarquisme revolucionari d'abans de la unió d'Europa. I és que, llavors, No hi havia excuses per a ningú. Tothom creia de bona fe que aquella meravellosa Societat ideal era possible i fatal. I els més acèrrims partidaris d'ella eren els tècnics, els filòsofs, els artistes i els treballadors més eixerits del món, és a dir, els més capacitats per a comprendre-la, per a voler-la i per a realitzar-la. I contra d'una idea-voluntat de l'élite humana, què hi podien fer els aprofitadors del comú, buròcrates i capitalistes? Aquests tenien la força material i la xarxa de l'organització social engrapada per aquella; aquells, la voluntat i la raó amarada d'idealisme. I els capitalistes i buròcrates de l'any 1950 tenien prou ciència de la història i prou instint de conservació per a no respondre amb una suïcida atzagaiada a aquell clam dels millors homes de la terra. I després de terribles dies d'angúnia superats amb Déu sap quines peripècies, vingué finalment la idea salvadora. I aquesta idea salvadora vingué casualment d'una formosa illa-continent, de l' Austràlia. L' Austràlia, d'ençà de la transformació dels estats lliures britànics a l'any 1926, havia fet progressos molt grans, polítics i econòmics, i sense augmentar de població (encara eren només 10 milions els australians), s'havia convertit tot el país en un vertader Edèn. No hi havia un pam de terra que no fos ben coneguda i estimada; i, a l'inrevés que als altres pobles civilitzats, la democràcia granava allí majestuosament quan als altres països de la terra havia desaparegut amb el pes de l'edat d'or del capitalisme definitivament triomfant. I aquella gent, feliç i lliure, amb una economia ben independent de totes les economies de la resta del món, semblava predestinada a fer quelcom superior que servís d'exemple al món sencer. I així esdevingué a l'any de gràcia de 1950. Els australians en pes havien seguit amb extraordinària atenció el

descabdellament de la formidable disputa entaulada entre capitalistes i buròcrates d'una banda i els idealistes socials per altra, de la resta del món. I no cal dir que entre ells havia arrelat com un dogma de fe la Societat ideal. Tots eren partidaris acèrrims d'ella, i si no havien intentat ja de realitzar-la era només perquè esperaven fer-ho en companyia de tot el món. I per això, quan la controvèrsia universal amb els idealistes començà a fer-se tan folia que perillava de provocar una bàrbara repressió per part dels governs capitalistes que ja començaven a perdre la serenitat més necessària que mai, el govern democràtic d'Austràlia prengué una iniciativa destinada a salvar l'idealisme del món. Oferí oficialment a tot el món assajar en el propi territori la Societat ideal mitjançant determinades garanties i condicions que devien d'atorgar-li els altres estats interessats a resoldre la perillosa controvèrsia idealista, perquè li trametessin tots els idealistes dels seus respectius països, tècnics, filòsofs, artistes i obrers, en quantitats i proporcions determinades fins assolir la xifra de 100.000.000. Aquest oferiment commogué fondament totes les consciències i planà damunt de tots una onada aclaparadorament entusiàstica i tranquil·litzadora alhora! Una vegada més el capitalisme superaria una prova, la més forta i històrica, i triomfaria de la manera més digna i humana!

Els idealistes socials, estupefactes primer i conseqüents, immediatament després, amb la seva dèria, acceptaren l'oferiment d'Austràlia i posaren com a única condició de pau amb els capitalistes l'acceptació de totes les clàusules de la proposta australiana. I pel de més, no es varen espantar pas. Tenien la Societat ideal tan ficada al cor i al cervell i n'havien fet un estudi tan aprofundit i pràctic de la mateixa des de que per primera vegada s'havia publicat el llibret d'Hèctor Brau a l'any 1930, que embarcaren amb llurs famílies tot seguit, embriacs d'il·lusió i d'optimisme cap a l'illa del gran experiment. I les condicions imposades als capitalistes foren dues: que durant un any els assortirien de tots els materials que necessitessin per a tal obra, i que respectarien per sempre la llur independència i comunicació fins a l'any 2000, que els estats capitalistes enviarien una ambaixada a l'Austràlia per tal de constatar els resultats de la nova Societat ideal, amb la promesa formal d'adoptar-la al món sencer si fossin tals com els idealistes havien predit i calculat. Per la seva banda, els idealistes instal·lats a Austràlia es comprometien a no sortir mai més d'allí fins a l'any 2000, i d'abstenir-se absolutament, mentrestant, de tota comunicació i propaganda amb la resta del món.

I a l'any 1951, el món restà tranquil com una bassa d'oli. Austràlia tancà la porta, i la resta del món, buida d'idealistes, li girà l'esquena fins a l'any 2000!

Havia arribat per fi l'any 2000! Era la data solemniament fixada pels homes de l'any 1950, tant de la vella com de la nova Societat, per a prendre un determini definitiu i transcendental a propòsit del formidable problema plantejat pels deixebles irreductibles del gran Hèctor Brau. Val a dir que, tant pels d'un bàndol com pels de l'altre, s'havia acomplert amb impressionant lleialtat el tractat de pau i d'incomunicació signat per ambdues parts. Ni els homes de la Societat nova instal·lats a la formosa illa havien sabut res ni indagat res dels de la Societat vella durant els 50 anys escolats, ni els d'aquesta havien gosat mai intentar el més lleu contacte amb els australians idealistes. Només, a les dotze de la nit del 31 de desembre de l'any 1999, es va sentir en tots els aparells de telefonia sense fils i en totes les llengües parlades a la vella Societat, una detonant veu i harmoniosa que deia textualment: "Demà esperem rebre, a la celestial Austràlia, la missió oficial encarregada de comprovar els resultats excel·lents de la nova Societat ideal realitzada pels benaurats deixebles del nostre entranyable Hèctor Brau." I a les dotze en punt de la nit s'enlairava majestuosament pel dolçíssim

cel de Barcelona el confortable i velocíssim dirigible que conduïa vers Austràlia a la missió oficial delegada per tots els estats capitalistes del món de la vella Societat, amb amples poders per a definir si era humà i assenyat donar la raó o no als meritíssims i il·luminats idealistes voluntàriament confinats durant cinquanta anys en la remotíssima i per mil raons enigmàtica i formosa illa d'Austràlia.

El dirigible, expressament construït i batejat amb el nom del venerable Hèctor Brau, solcava els núvols a 500 quilòmetres l'hora. La seva estabilitat era absoluta i estava completament immunitzat contra els vents i les tempestes i era del tot incombustible. Era l'última paraula de la tècnica en aquelles contrades de la Societat vella i s'estava ben segur que a les 30 hores de viatge tocaria indefectiblement les llunyanes terres d'Austràlia, com efectivament esdevingué. Però, abans, devem presentar al lector els importants personatges que conduïa aquesta superba nau aèria, orgull de la Societat vella de l'any 2000.

El primer de tots i llur president era el senyor Mateu Brocke, director del Banc Universal, jueu nascut i educat a París, però de pare alemany i mare anglesa. Era un senyor de 55 anys, refinat i intel·ligent com un mal esperit. Gras i vermell de cara, però amb una agilitat de cames i cervell endimoniada. Bevia i menjava molt, però mai no s'havia equivocat en els seus càlculs. Per això l'havien posat al davant de l'entitat bancària més omnipotent i abassegadora de la Terra. Era el gerent-director primer del Banc Universal, domiciliat a París i amb deu mil sucursals instal·lades en els punts més estratègics de la Terra.

L'altre membre de la comissió era el cardenal Groowe, bisbe de New York. Aquest senyor representava a totes les religions del món vell. Era el presumpte successor del Papa de Roma per les seves grans virtuts i prodigioses talent. I ell precisament havia estat el qui més va treballar amb èxit complet per a aconseguir la unió de totes les esglésies cristianes sota el bàcul del legítim successor de Sant Pere de Roma. Llavors tots els cristians eren catòlics i obeïen ja al Papa de Roma sense reserves, gràcies, sobretot, als meritíssims treballs d'aquest home eminent, dotat d'una autoritat moral gairebé idolàtrica.

El tercer membre d'aquella històrica missió era el senyor René Chombart, president del consell paneuropeu i primer ministre del consell universal per a l'entesa de totes les nacions, que en aquells dies estava molt avançada. Era el primer polític i diplomàtic del món vell i feia vint anys que duia a les seves espatlles la càrrega feixuga i delicada del consell paneuropeu, veritable òrgan de govern de tota l'Europa unificada i que en aquells últims temps estava a punt de realitzar la unió política i econòmica de tot el món pel mitjà del Consell universal per a l'entesa de totes les nacions, que presidia amb encert extraordinari. Era ja vellet, però gaudia d'una salut i enèrgica plenitud de facultats que enamorava.

El quart delegat era Ghandi Vesta, l'apòstol de tota l'Àsia, de pares musulmans indostànics, però educat a la Xina. Era actualment el representant dels pobles asiàtics en el Consell universal per a l'entesa de tots els pobles del món, presidit per René Chombart. Ell sol havia improvisat més filosofies religioses que Confuci, Budha i Mahoma plegats, i en aquells moments havia transformat completament, dotant-los d'una sensibilitat i intel·ligència meravelloses, a tots els pobles musulmans, indostànics i xinesos, alhora.

Després d'aquests principals personatges seguien Carlo Grandini, italià, el més gran filòsof del món; Foma Fushima, japonès, el químic més gran del món; Boris Kempo, rus, l'enginyer més gran del món; Buster Klopang, nord-americà, l'industrial més gran del món; Pedro Rizado, sud-americà, el poeta més gran del món; Nagra Kholi, el rei negre de Libèria, el més eixerit i simpàtic del món, i un servidor, Hèctor Brau, català de Barcelona, director del gran rotatiu *La Publicitat* i fill del venerable Hèctor Brau, pare de la Societat ideal.

Jo havia viscut molt poc temps amb el meu gloriós pare. Nascut l'any 1945, cinc anys abans del transcendental traspàs dels idealistes del món a l'illa d'Austràlia, la meua mare, que al cel sigui, filla d'un burgès fabricant de mocadors de seda, no va voler de cap manera embarcar amb el seu marit, i el tenia per tocat del bolet. I el meu gloriós pare es va sacrificar en l'amor gran que em tenia deixant-me en braços de la meua mareta estimada i anant-se solet, sense l'escalf familiar, al davant dels cent milions d'idealistes. I així he arribat als 55 anys d'edat vivint amb el record del meu pare i amb la il·lusió de trobar-lo encara viu, malgrat tingui els seus 108 anys, com efectivament m'ha esdevingut. Però, de com vaig trobar el meu pare viu i robustíssim, ja en parlarem més endavant. Ara, només, dec explicar que, si era director del gran rotatiu *La Publicitat*, de Barcelona, fou perquè em deia Hèctor Brau. I que *La Publicitat* era el més gran rotatiu d'Espanya i un dels més llegits del món, s'explica perquè Barcelona havia esdevingut la capital oficial d'Espanya per disposició del govern reformador del general Primo de Rivera, el gloriós i gentil dictador, a l'any de gràcia de 1930. I llavors *La Publicitat* s'enfilà com una carbassera i s'editava quotidianament en tres idiomes, una edició especial per a cada un: el català, el castellà i el

francès. I a l'any 2000 tirava diàriament cinc milions d'exemplars en total i es llegia a tot arreu del món per les persones més intel·ligents i delicades, perquè sabien que la dirigia el fill del venerable Hèctor Brau, l'il·luminat pare de l'Austràlia idealista. I permeteu-me, ara, que no parli més de la meua humil persona i de la meua gestió periodística a la dolça ciutat de Barcelona!

Altrament, tots els pobles pertanyents a la Societat vella havien assolit a l'any 2000 un grau de progrés i benestar material extraordinaris, com mai no podia haver imaginat la Humanitat. Tota l'Amèrica de cap a cap era coberta per una espessa xarxa rapidíssima de ferrocarrils, i el mateix tot el continent africà i tot l'asiàtic. I dels ferrocarrils d'Europa no cal parlar-ne. Les comunicacions interoceàniques, continentals i aèries, impressionaven de debò per la seva abundor, rapidesa i seguretat gairebé insuperables. No és que s'hagués canviat el tipus dels vaixells i aeronaus creades a primers del segle XX, com tampoc la forma impulsiva amb motors de combustió i acumuladors elèctrics, sinó que aquests mateixos elements havien estat perfeccionats fins a no poder-ho ésser més. L'electricitat es generava encara per dinamos, i els aeroplans i dirigibles es movien mitjançant ales planes i hèlixs rotatòries, però aquests elements havien assolit una força i seguretat materials incomparables. Encara l'automòbil era el millor vehicle ciutadà de luxe; però gairebé tots els automòbils eren elèctrics amb acumuladors perfeccionadíssims i amb un radi d'acció extensíssim. La maquinària industrial tampoc no s'havia apartat dels principals tipus ideats a començaments de segle, però havia aconseguit un rendiment i economia insuperable, empena per les necessitats cada dia creixents creades per l'enormíssima extensió de la indústria que s'havia instal·lat definitivament i d'una manera abassegadora en tots els continents i en tots els racons més diversos i apartats. I els aprofitaments de la riquesa natural de totes les regions del planeta era impressionant. A tot arreu on hi havia un vessant d'aigua aprofitable o un riu reformable, hi havia deixat l'empremta del seu braç la força de l'home. I les mines de tota naturalesa fruitaven, i el mateix feien tots els camp i tots els boscos. La concentració universal de les finances havia obrat tots aquests miracles de treball i prosperitat.

Políticament, el món havia canviat qui-sap-lo. No es parlava de democràcia enlloc. Tot eren sindicats de treballadors i sindicats de capitalistes. Els uns per rebre ordres i obeir, i els altres per donar ordres i manar els primers. El govern de les ciutats i nacions era exclusivament funció de buròcrates i policies pagats solament pels capitalistes. Els treballadors no pagaven impostos de cap mena ni manaven enlloc. I el clergat era l'únic encarregat oficialment de vetllar perquè la legislació social referent als obrers fos continuament millorada i acomplerta. I el caràcter d'aquest patronat clerical era purament aconsellatiu; no podia ésser mai impositiu. La que encara a l'any 1950 es deia classe mitjana havia desaparegut del món i el seu nom no el recordava més que algun historiària, de tard en tard. I el treball intel·lectual i artístic havia deixat d'ésser una activitat lliure. El qui tenia facultats per a inscriure's com a intel·lectual no tenia més remei que llogar-se a qualsevol entitat capitalista que el necessités pel mitjà del sindicat respectiu. Tothom havia de treballar, però amb subjecció al capital, que pagava el suficient i necessari solament per viure honestament i segons les normes aconsellades pel clergat i atorgades pel capitalat. Però malgrat l'alta funció social i caritativa encomanada a l'església, no s'obligava ningú a ésser religiós ni a cap pràctica religiosa. L'estat era oficialment a-religiós, perquè els capitalistes no ho eren gaire de religiosos, ni particularment ni públicament.

Les dones eren absolutament considerades com els homes, i elles es comportaven tal com eren considerades. I la dona que feia adulteri era tan ben mirada i benèvolament jutjada com els homes adúlter a l'any 1930. I per això el divorci, que oficialment s'havia adoptat en totes les legislacions civilitzades, a desgrat de les protestes i escarafalls de la pròspera i universal església catòlica, havia esdevingut gairebé impossible en la pràctica a causa del canvi d'idees i sentiments operat en l'apreciació d'adulteri de les dones. I de tot això s'havia ressentit una mica (encara que beneficiosament per a l'economia) la natalitat mitjana del món. I així, el cens universal de l'any 2000 comptava solament 1.700.000.000 d'habitants per a tot el món (llevat d'Austràlia), quan la població del món a l'any 1900 ja era de 1.500.000.000.

(Onofre Parés)

Nota dels correctors: Donat que es tracta d'un text històric, hem respectat els castellanismes i les irregularitats tant de lèxic com de sintaxi i ens hem limitat a corregir-ne els aspectes estrictament ortogràfics.